

CRISTIAN-ION POPA

**TEORII ALE SOCIETĂȚII
MODERNE**

București, Editura Institutului de Științe
Politice și Relații Internaționale, 2005,
256 p.

ÎNAPOI LA MODERNITATE

CRISTI PANTELIMON

O carte care se intitulează, cu modestie, *Teorii ale societății moderne*¹, poate sugera cititorului că autorul n-a dorit ceea ce se cheamă o abordare exhaustivă a subiectului, ci doar a năzuit punctarea unor probleme esențiale ale acestuia. Intrăm direct în subiect și afirmăm că lucrarea arată a fi rodul unei parcurgeri meticuloase a celor mai importante idei despre...clasică de-acum lume modernă, începând cu Hegel și Marx, trecând prin teoria dihotomică a lui F. Tönnies și ajungând în preajma lui Max Weber, Robert Michels, J. Schumpeter, Daniel Bell etc. Toate aceste nume au ceva în comun, chiar dacă unele provin din filosofia clasică (Hegel), altele s-au clasicizat în economie (Marx sau, parțial, Max Weber), altele în sociologie (din nou Max Weber, dar și Tönnies), iar altele sunt, să recunoaștem, pe cale de a se clasiciza (Michels, Schumpeter, Bell). Numitorul comun al acestor autori este, fără îndoială, efortul lor de a desluși pe cale teoretică destinul lumii moderne, iar din acest punct de vedere, în ciuda caracterului multidisciplinar al lucrării de față, trebuie să salutăm focalizarea inspirată a autorului pe dimensiunea „modernă“ a lor. Această focalizare are rolul de a dovedi, pe de o parte, proteicitatea fenomenului modern (căci trebuie să recunoaștem că

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., III, 1, p. 163–165, București, 2006.

de la „viclenia rațiunii“ a lui Hegel la *homo oeconomicus*, aşa cum îl înțeleg teoriile aşa-numitului curent al noii economii politice, sau la problema „interesului public“ există o cale destul de lungă, calea de la domnia rațiunii hegeliene la cea a rationalismului politico-economic, zicem noi îngust formulat!), iar, pe de altă parte, unitatea aceluiași fenomen. Să fim bine înțeleși. Modernitatea, cu tot cu Marx și Hegel, cu tot cu Weber și Schumpeter, cu tot cu Marx și Daniel Bell, este o unitate, chiar dacă, aşa cum semnalăm mai sus, ea se manifestă (teoretic, adică reflectată în teorii) în mod diferit și în manieră „decadentă“ (Spengler!). Căci unii, adică primii moderni, i-au făcut posibili pe cei din urmă, iar lumea concretă și-a urmat la fel de impasibilă drumul, de la republica de filosofi cu care Germania a intrat în modernitate (de care vorbește Heidegger) la pletora interminabilă de teoreticieni-economiști actuali, care, pentru a se mai salva de tirania *laissez-faire*-ului găsesc numai calea stângii celei noi (neo)². În fine, toată gândirea politică, economică și sociologică modernă este, ni se pare nouă, sintetizată în această lucrare a lui Cristian-Ion Popa, iar autorul, cu maximă acribie și deferență față de cei pe care-i studiază, ne lasă pe noi înșine să judecăm acest tablou impozant. Am fi fost curioși să știm, uneori, care sunt „răutățile“ lui C. Popa față de cei pe care-i trece în fotografia sa de grup, dar avem puține astfel de ocazii, în care, cum se spune, să primeze spiritul polemic. Predomină un aer decent-academic, o precizie a formulărilor, o atență verificare a surselor, o corectă informare bibliografică. În concluzie, formal, o carte fără cusur! Dar e posibil aşa ceva? Nu, și-atunci, pentru că suntem la o oră de dezbatere, spunem că așteptăm, după această „încălzire“ cu greii modernității, adevăratul meci al lui Cristian-Ion Popa cu cei pe care, deocamdată, i-a „panopliat“.

Cu atât mai mult cu cât în *Argumentul* cărții sale, autorul arată clar că știe unde trebuie să-i „cerceteze“ pe gânditori, căci este vorba despre modelul lor antropologic, adică imaginea despre om:

„De aceea, pare obligatoriu ca orice analiză critică a acestor adevărate *conceptii despre lume* (s. a.), și cu atât mai mult când este vorba de aceea care a dezvoltat și un proiect politic de ameliorare a societății moderne³, cum este cazul teoriei lui Karl Marx, să pornească de la ceea ce le determină în mod decisiv contururile, și anume de la decelarea presupozițiilor lor antropologice fundamentale pentru a putea degaja coordonatele primare, stabilite de autori, ale condiției omului în societatea modernă“⁴.

Reluăm cele spuse mai sus: suntem în prezența unei cărți de atență supraveghere a teoriilor moderne fundamentale. Cartea trece în revistă nu numai teoriile-mamă, ci, cu eleganță, strecoară în analiză cei mai importanți comentatori ai clasincilor. În paranteză fie spus, stilul este dominat de echilibru aici. Sunt scriitori care, când vor să prezinte un autor clasic, îl „îngroapă“ literalmente sub faldurile comentatorilor, mai vechi sau mai noi. C. Popa nu cade în acest păcat al excesului bibliografic, dar nici nu „uită“ să-și declare sursele...

În concluzie, din corul enorm al celor care se aud în această lucrare chiar răzbate melodia de bază a modernității, care este, trebuie să spunem, aria economismului învingător. Oriunde ți-ai îndrepta privirile, problematica economică este la ea acasă. Așa ceva nu poate rămâne fără un comentariu-consecință: cartea

își atinge aici scopul, căci ne face să sesizăm că modernitatea, începută filosofic sau revoluționar, sfârșește în documentaristica lui *homo oeconomiscus* rațional și (ne)fericit!

Îl felicităm pe autor că a tras acest semnal de alarmă în legătură cu lumea modernă!

NOTE

1. Cristian-Ion Popa, *Teorii ale societății moderne*, București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, 2005.
2. Întâlnim în lucrarea lui C. Popa aceste reflecții ale lui J. Schumpeter, de care noi, astăzi, ca „descooperitor“ ai modernității capitaliste occidentale (și integratoare!) ne izbim ca de o stâncă: „Can capitalism survive? No. I do not think it can“ (p. 182, fraza este din celebra *Capitalism, Socialism and Democracy...*). Astfel de fraze, într-adevăr, ne pot răsturna ceea ce se cheamă „sistemul de valori“ și ne pot trimite să reflectăm nu numai asupra modernității, ci și asupra Istoriei.
3. Aparent, aici C. Popa face o reverență prea largă lui Marx. Este doar o aparență! Conținutul cărții este departe de a fi consacrat în mod special lui Marx...
4. Cristian-Ion Popa, *op. cit.*, p. 6.